

Eseje / Essays

Příběh o akulturačních jizvách vepsaných v kameni

A Story about Acculturation Scars Inscribed in a Stone

VÁCLAV SOUKUP

Katedra teorie kultury (kulturologie) Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, Celetná 20, 110 00 Praha 1

Střet civilizací a kultur může nabývat nejrůznějších podob. Jedna z nejnepříjemnějších konfrontací islámské a křesťanské kultury je zakódovaná v architektonické struktuře maurské Velké mešity stojící ve španělské Córdobě. Tato výjimečná stavba byla postavena v 8. století za vlády muslimské dynastie Umajjovců, v době expanze islámské kultury na Pyrenejský poloostrov. Její umělecká síla tkví zejména v interiéru, jehož prostor je rytmicky členěn mramorovými sloupy, které svým provedením a stylizací oblouků evokují palmový háj. Ihned poté, co jsem vstoupil do mešity, mě obklopil orientální „genius loci“ – půvab a jedinečnost místa, v němž se harmonicky snoubí přímočará krása jednoduché architektury sloupů, oblouků a arkád s rafinovanou bohatostí geometrických forem výzdoby stěn, mihrábu a kupole.

Před očima se mi postupně vynořovaly uličky, překlenuté dvojími, červeně a bíle pruhovanými oblouky s prohnutými liniemi, které ozařovaly záblesky světla, jež propouštějí

střešní okna. A pak se to stalo. Věděl jsem, co mě čeká, ale stejně to byl šok. Přímo uprostřed mešity se náhle, nesmyslně a arogantně vynořila křesťanská katedrála. O její stavbě rozhodlo v roce 1523, proti přání městské rady, místní kněžstvo podporované císařem Karlem V. Jako demonstrace vítězství Západu nad islámem byla ve střední části stavby stržena část dřevěného stropu, byly odstraněny původní sloupy a oblouky, aby se nad mešitou mohla vztyčit věž křesťanské katedrály, která měla symbolicky plout jako španělská galéra nad maurským mořem. Když císař Karel V. uviděl výsledek přestavby, znechuceně prohlásil: „Kdybych to byl věděl, nikdy bych nedovolil, aby se někdo třeba jen dotkl té starodávné budovy. Nahradili jste cosi jedinečného něčím, co je možno spatřit kdekoli.“ Francouzský spisovatel Théophile Gautier v 19. století svůj názor vyjádřil mnohem tvrději, když o „parazitním kostele“ psal jako „o architektonické bradavici, vyrůstající ze zad arabské stavby“.

Mlčky jsem stál uprostřed mešity a smutně pozoroval „akulturační jizvy“, které vznikly v místě spojení nespojitelného. Současně jsem však cítil, že i když byla část původního prostoru změněna, nebylo možné jej pouhou přestavbou zničit úplně. Mešita a její jedinečný „duch místa“ žijí dál.

Postsriptum: Existuje nějaké řešení? Myslím, že ne. Ty dvě stavby totiž nejde navzájem ani „asimilovat“ ani „integrovat“. Zřejmě jsou odsouzeny i nadále stát v kamenném objetí, stejně neslučitelném a nerozlučném jako Orient a Okcident ...

Kontakt: PhDr. Václav Soukup, CSc., Katedra teorie kultury (kulturologie) Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, Celetná 20, 110 00 Praha 1, e-mail: Vaclav.Soukup@ff.cuni.cz.